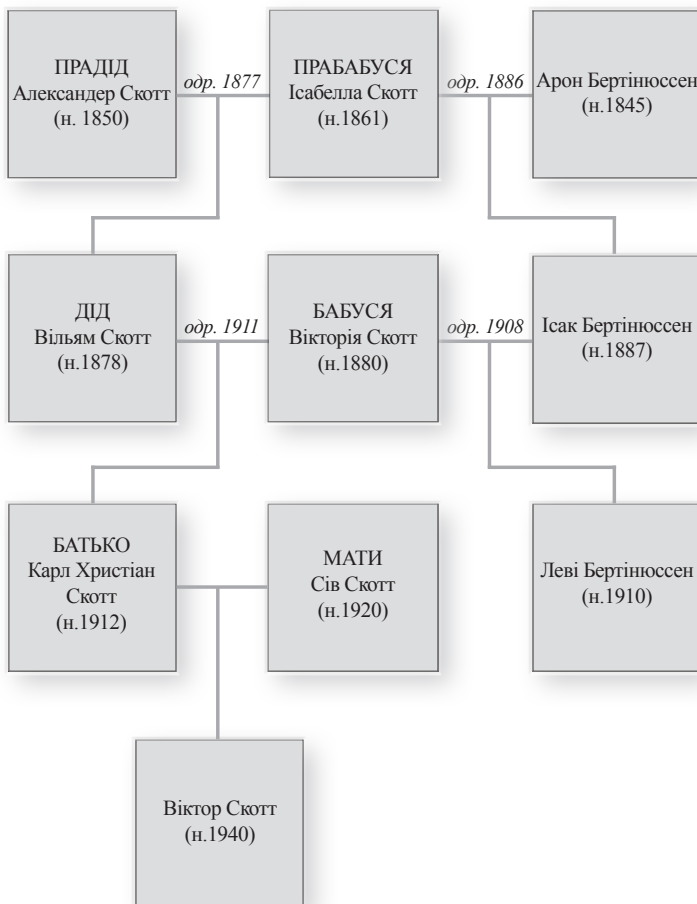

☞ Генеалогічне дерево Віктора Скотта ☜

☞ Дійові особи ☜

Родина Віктора:

Віктор Скотт	(н. 1940)	оповідач
Карл Христіан Скотт	(н. 1912)	батько Віктора
Сів Скотт	(н. 1920)	мати Віктора
Вільям Скотт	(н. 1878)	дід Віктора
Вікторія Скотт	(н. 1880)	бабуся Віктора
Александер Скотт	(н. 1850)	прадід Віктора
Ісабелла Скотт	(н. 1861)	прабабуся Віктора
Арон Бергінюссен	(н. 1845)	другий чоловік Ісабелли
Ісак Бергінюссен	(н. 1887)	син Ісабелли та Арона
Леві Бергінюссен	(н. 1910)	син Ісака та Вікторії

Інші дійові особи:

Ніна	кохана Віктора
Аксель Форфанг	видавець Віктора
Самюель Кнайт	пастор на Барбадосі
Антоній	помічник пастора
Біргер	науковець, колега Карла Христіана
Ставрос	співмешканець матері Віктора
Алістер Маколі	керівник експедиції Александра
Ґіка, Магуру, Нані	помічники Віктора в Кернсі
Тімоті Олбрайт	журналіст <i>The Cairns Post</i> .

Кожна людина є брехуном
КНИГА ПСАЛМІВ

Батько пропав у льодах того року, коли мені виповнилося десять. Це так драматично звучить. Пропав у льодах... Я припускав, що він замерз до смерті. Якщо його не зжерли білі ведмеді. Аж ніяк не почесна смерть – замерзнути в льодах. Чи стати поживою білого ведмеда. Та все ж мене точила, як то буває з малими дітьми, хвороблива цікавість: як саме він помер. Пригадую безконечні години, невітшні дні; мама сновигала кімнатою, без упину курила й чекала телефонного дзвінка, а телефон так і не озвався. Я ж ніколи не переставав чекати. Вірно оберігав дедалі слабший пломінчик надії, що телефон таки задзвонить і принесе звістку про татів порятунок... Диво! Так! Але ж сталося колись диво з моїм прадідом, Александром Скоттом, який зазнав кораблетроші, та все ж одного чудового дня об'явився худощою примарою з довгими патлами, водоростями в бороді й очима, на дні яких хлюпалися солоні води Тихого океану, на порозі прабабусиною дому на острові Гровья і своїм воскресінням довів прабабусю до непритомності. Решту життя він мандрував світами, утішаючись славою Робінзона Крузо, але це вже зовсім інша історія.

*

Мене провідував лікар і вже пішов собі. Молодий чоловік з професійно стурбованим, насупленим чолом. Мені нічого не болить. Нема про що розмовляти. Але кашель не дає заснути вночі. Мене перевели в окрему палату. Оце добре. Клятий кашель не мучить більше нікого, окрім мене.

Перші симптоми виявилися минулої осені. Якесь поскрипування організму. Нічого страшного. Однак я розумів: щось пішло не так. Сімейний лікар скерував мене до фахівця. Там взяли кров на аналіз. Зазирали мені всередину всілякими штуками. Серйозні погляди, стоси рахунків. Коли ж доктори, урешті, з'ясували, у чому річ, було вже надто пізно.

Помирати не страшно.

Я не почуваюся скривдженим. Чи наляканим. Мій час вичерпався. Один російський поет, імені якого не пригадую, описував життя як проблиск світла між двома вічностями темряви.

Мене під'єднали до апарата, який контролює кожний удар серця. Через трубку крапельниці мене накачують заспокійливими й знеболювальними медикаментами. Я лежу, немов у нірвані, і віддаюся плинові спогадів. Лише тепер, на краю життя, я усвідомлюю, наскільки мої помилки вплинули на моє існування. А ще впертість. Я не дав жодного шансу любові. Яке велике слово! *Любов...*

*

Кожну трагедію попереджають перші, невиразні імпульси. Батьків фатальний вояж до крижаної пустелі на північ від Ісландії розпочався задовго до самого вояжу, того дня, коли його мати Вікторія розповіла малому про смерчі. Татові тоді було вісім років. Сидячи за кухонним столом, він заворожено слухав, а мати вголос читала газетну статтю про жажливі крутежі, які поглинали людей, руйнували будівлі й здіймали в повітря коней та корів, немов безпорадних комашок. Тоді, розповідав батько згодом, виголошуючи одну зі своїх популярних доповідей про клімат і науково-дослідні експедиції в полярних льодах, я збагнув, що ніхто й ніколи не зможе загнудзати сил природи, а людина має тільки одне – змиритися з ними і впокоритися їм.

Саме так. *Упокорення – єдине, що залишається людині...* Тобі було лише вісім років, таточку. Вісім років!

У той же час, коли тато слухав розповідь про смерчі, мій дідусь Вільям намагався творити поетичну мову, ви-

мальовувати ірраціональні образи та бурлескні ситуації, які через багато років мали привести його прямісінько в історію літератури. Мені виповнився лиш рік, коли загинув дід, проте батько чимало розповідав про нього, доки й сам не пропав у льодах.

Дідусь Вільям сам часто видавався примарним відображенням загадкових історій, які писав і які нікому доти не вільно було читати. Синові Карлові Христіанові й дружині Вікторії він бачився вигаданим романним персонажем, літературним образом, якому доводилося докладати неймовірних зусиль, щоб видаватися реальною людиною. І лише під час війни – коли до нього прийшла слава, він отримав Нобелівську премію – дід зумів вирватися з чарів фантазії і зробити хоч щось корисне у своєму житті. Від того й помер. Йому поставили пам'ятник, проспівали гімн *Так, ми любимо край наш рідний* і проголосили національним героєм.

*

Кохана Ніно! Я лежу тут, у лікарні, і думаю про тебе. Я уявляю, як відчиняються двері, ти переступаєш поріг палати, увіходиш, немов упливаєш, у світло, знімаєш пальто й сідаєш на стілець біля ліжка, і береш мою руку в свої долоні. І стискаєш її...

– Усе буде добре, Вікторе, – шепочеш мені. – Усе буде добре.

Я запитую себе, чи ж ти коли-небудь зумієш простити мені? Чи колись таки перетліє твоє кохання до мене? Те, що глибоко в душі?

Хай там як, однаково вже надто пізно.

Кохана Ніно, русалонько моя! Я так і не розповів тобі про все, що сталося зі мною того літа, півжиття тому. Про несповна розуму Ентоні й отця Найта з Барбадосу. Про мої подорожі на Тераз і на Гровья, у Чернечу Долину та Кернс і про ту ніч, коли мертві танцювали для мене на Сумоа...

Пляшкова пошта

БРИДЖТАУН, БАРБАДОС
ЧЕРВЕНЬ 1970

ЧАС, ПИСАВ КОЛИСЬ МІЙ ПРАДІД, ЦЕ ВЕРВЕЧКА МИТЕЙ.

Для прадіда час уже давно перестав існувати. З тієї ночі, коли шторм викинув його, немов якогось цурпалка, на берег острова в Тихому океані, такого пустельного, що навіть назви не мав, відчуття часу в прадіда формувалося від однієї прожитої миті до наступної, до сутінок, до світання, до забуття.

Відміряний дідові час закінчився годинами вмирання, коли він, обпечений вогнем, самотньо згасав на купині посеред лісової трясовини. Для батька час був безоднею туману, морозу і криги, яка чигала звідусіль. А для мене? Гарзд... Я не такий вправний зі словом. Тому оберу для себе прадідове бачення часу. Для мене час – сукупність митей, великих і маленьких, вагомих і несуттєвих, які сплітаються воедино й провадять мене життям.

– *Маса Скотт!*

Бриджтаун, Барбадос. Глуха діра. Гаряче, парко, задушливо. Мухи й усіяка бридня. Нестерпно. Ось-ось настане сезон дощів. Отець Самюель Найт мав зустрічати мене в аеропорту, однак не зміг і прислав замість себе якесь чорне, мов ніч, беззубе страховидло, телепня, який, стоячи посеред зали очікування, вимахував білим аркушем з моїм іменем, намальованим кривулястими друкованими літерами, і, бризкаючи слиною, волав:

– ВІКТОР СКОТТ!

Я спинився перед ним, поставив валізу й дорожню друкарську машинку. *Маса Скотт?* Отже ж, слово честі!

– *God morning*, – мовив я, простягаючи руку. – *Call me Victor...*

– *Yes, Massa Scott!*

Такий собі живчик. Худючий, мов драбина. Голова голова. Не інакше, як напхана соломою. Одягнений, наче городнє опудало. Брудні руки, чорно під нігтями. У булькатих, почервонілих, каправих очах безмірне зачудування.

– А де отець Найт?

– *Massa, so sorry!* Отця покликали на північ...

Затиноючись, гугнявим голосом, хлопець заходився переповідати якусь розлогу й цілком незрозумілу історію, у якій ішлося про дренажну канаву, паршивого мула з впертим норовом, міцні задні ноги й ще щось про останнє помазання умирущого бідаки десь на півночі, у Сент Люсі. Зрозуміти його балачку було непросто. Товсті губи. Майже нема зубів. Язик, що не поміщається у слинявому роті. Катастрофа, якщо коротко...

Життя – це гра долі. Контролювати його тобі не під силу. Іноді мусиш відпустити рятівну соломинку й поплисти за течією. Ти не можеш змінити курсу. Не завжди можеш. Іноді треба прямувати туди, куди заводять тебе обставини. Сюди, наприклад. У нестерпну задуху зали чекання аеропорту Барбадосу. Через двадцять років після зникнення батька несподівано зринули якісь його речі. Тут. На Барбадосі. Неймовірно!

– Моє ім'я, – озвався пришелепуватий хлопчина, нетерпляче переступаючи ногами, – є Ентоні.

Ок. Розкажу все, як є. Я уявлення не мав про її ім'я. Не те, щоб це було аж так важливо. І все ж. Здається, вона називалася Крістін. Однак я не певен. Красунька. Сексі. Якась звабно розхристана. Довге волосся. Тісні джинси. Маленькі цицьки. Зате розкішний задок. Направду! На вигляд – двадцятка. З біса вродлива. Так, не більше двадцяти... Але досить про це. Я був каменем. Чесно визнаю. Справжнім, цілковитим, нечулим каменем. То було чотири дні тому. Вдома, в Осло. За чотири дні до Бриджтауна, до Барбадосу. Мало що пригадую. Але пам'ятаю, як заговорив з нею в *Клубі 7*. Пісенний вечір. Пісні протесту. Фінн Калвік. Ларс Клевстранд. Ліллебйорн Нільсен. Мені більше хотілося піти на концерт Джуніфер Грін, але Аксель вперся: *Клуб 7* і крапка. Отам я її і зустрів. Крістін її звали чи як? За якийсь час ми подалися з нею до мене додому. Лише вона та я. Ну, ти знаєш... Додому, до мого сміховино великого помешкання на Корт Аделерсгатє. Ще одна така ж ніч: з червоним вином і «травичкою», *Лед Зелпеліном* і дівчиною, яка, можливо, називалася Крістін. А тоді, посеред ночі, стається оте, що пошле тебе в кругосвітнє плавання на примарні пошуки ІСТИНИ, істини з великої літери, яка мала б усе розставити на свої місця: посеред ночі дзвонить телефон.

– Знімеш, може, слухавку? – запитала Крістін.

Я підвів очі від порожніх пляшок з-під вина й переповненої недокурками попільнички на кавалок чорної, прикро деренчливої пластмаси. Чорти б його вхопили, той

телефон. Я важко переносу різкі звуки. Я сам собі пан, я усім задоволений, а мої тридцять років – то ніякий не вік. Життя собі влаштував комфортне. Довго спав ранками. Запустив бороду й відростив волосся. До самих пліч. Я був вольний і фривольний. Ніна покинула мене півроку тому. Ні, за нею я не тужив. Ані секунди. Після п'яти років спільного життя вона просто спакувала речі й забралася геть. Чи, може, шести? Вона пішла геть. Отак запросто. Сумно. Спасибі за все, *bye, bye, baby, baby goodbye*, і ніби й не було її. Лише зубна щітка зосталася. У блакитному пластиковому горнятку на полиці дзеркала в лазничці. Зі стертими щетинками. Мені не стало духу викинути її.

Зрештою, Крістін відповіла на дзвінок. *Аллоооо?* – проспівала вона. Послухала. *Yes*, пробурмотіла й передала слухавку мені.

Голос на іншому кінці дроту був далекий і деренчливий:

– *Mister Victor Scott?*

– *Yes?*...

– Я так розумію, ви той Віктор Скотт, батько якого Карл Христіан Скотт пропав у льодах поблизу східного узбережжя Гренландії 1950 року?

Час зупинився. І моє серце. І земна куля. Усе спинилось! Навально й брутално! Не стало чим дихати. У м'якому наркотичному хмелю мені здалося, що батько ожив і знайшовся.

– Так! – скрикнув я. – Карл Христіан – мій батько!

– Я називаюся Самюель Найт...

– Що вам відомо про батька?

– ... я парох церкви *St. Mary the Immaculate Mother of Our Redeemer* на Барбадосі.

Я звівся на канапі. *Якої такої церкви?* Голова Крістін – чи як її там – сповзла з моїх грудей й опинилася у самому паху. Вона поглядала на мене з зухвалим усміхом, доки отець Найт бубонів мені в вухо. Тиждень тому місцевий рибалка, Джошуа Сержант, один з достойних парафіян отця Найта, рибалив в Атлантиці, на схід від Бриджтауна. То був

малохмарний день із спокійним морем і слабким східним бризом. Коли Джошуа помітив дивну річ, яка гойдалася на хвильках, він спершу подумав, що то мертвий дельфін або *blue Marlin*, риба така... Але, підпливши ближче, побачив бочівку, з тих, що в них колись, у минулі часи, зберігали питну воду. Він підвеслував до бочки, виловив її з води. Корок був міцно закручений. Потрусивши посудиною, рибалка почув, як усередині щось калатає. Він пожбурих бочівку на корму. Після невдалої риболовлі вирішив хоч цю знахідку привезти додому. Відкоркував посудину того ж вечора в коморі. А тоді вчинив так, як вчинив би кожний порядний християнин парафії Діви Марії: передав загадкову знахідку в руки Господа і його представника на Землі, отця Найта.

Ентоні заволик мою валізу й портативну друкарську машинку до пофарбованого в камуфляжний колір джипа, припаркованого упоперек тротуару перед залом чекання. Це нагадувало державний переворот у мініатюрі.

– Куди прямуємо?

– *To paradise*, – буркнув Ентоні.

До раю, це ж треба!

Джип – американський *Вілліс* – мав такий вигляд, ніби пережив корейську війну, війну у В'єтнамі та полювання на Хошиміна. Без даху, дверцят і боковин. Без номерних знаків. Вітрового скла теж не було. Лише рамка залилася. Я роззирнувся у пошуках паска безпеки чи хоча б якоїсь стропи або держака.

– Готові, маса?

– Важко сказати...

Повернувши в стартері викрутку, парубійко завів двигуна.

Обабіч головної автостради, що вела від аеропорту до Бриджтауна, коливалися під вітром плантації цукрової тростини, миготіли хатинки, що вже дихали на ладан, обшарпані діти в лахмітті витріщалися на нас. Автомобіль мав, судячи з усього, одну передачу й тримався купи лише завдяки метрам скотчу, мотузку та смертельному страху розсипатися на порохню. На закруті ми скинули з дороги велосипедиста, і той покотився у кювет.

– Ентоні!

– *Yes*, маса???

– Може, потрібна...

– *He be fine*, маса!

Я озирнувся і побачив, як з рівчака нам услід погрожує стиснутий кулак.

– Ентоні, чоловік, може....

– *No worry*, маса!

Коли ми вже проїхали кілька кілометрів, Ентоні озирнувся до мене на задньому сидінні й щось гукнув.

– Що ти сказав? – рывкнув я щосили, намагаючись перекричати свист вітру. Тієї миті до рота мені залетіла якась комаха. Жук-гноймовик. Щонайменше. Або пташка. Я похлинувся. Я харкав. Я плювався. Ентоні ж пускав слину, белькотів та іржав сам до себе. Я не розумів жодного слова. Він перебував на *зовсім* іншій хвилі. Час до часу він обертався до мене, щось голосно викрикуючи. І гигаючи. Ляскав себе по стегнах. Гойкав. Я хихотів за компанію. Ха-ха-ха! Не хотілося ображати дурника. Ха-ха-ха! – реготав я назустріч теплому карибському вітрові.

Перед готелем Ентоні загальмував так навально, що я ледь не вилетів через вітрове скло, якби воно там було. А тоді, рвучко розвернувшись, став на тротуарі. Кілька перехожих сахнулися убік. Тією ж викруткою Ентоні вишкунув двигуна.

– *Welcome to paradise*, маса!

– *Thank you...*

– Маса, сподіваюсь, ви чули, що вона сказала?

– Хто?

– Місіс Бішоп.

– Хто така місіс Бішоп?

Він кивнув на порожнє місце поруч зі мною.

– Вона сидить тут, на задньому сидінні?

– Так, маса.

– Ентоні, боюся, вона випала дорогою...

– *No no, she be invisible.*

– Місіс Бішоп невидима?

– *Yessir!* Вона бути мертва...

– Це сумно.

– *Very sad.*

– То що ж вона сказала?

– *She be saying...* – парубійко докладав шалених зусиль, щоб я його зрозумів. Язик вужем звивався йому в роті. – Маса не повинен копірситися у минулому...

– Маса – це я?

– Так, маса.

– Це все, що вона сказала?

Хлопець серйозно глянув на мене своїми непомірно великими заплаливими кров'ю очима.

– Вона сказала: маса повинен дати спокій мертвим...

Я закурив сигарету, роздумуючи над несподіваним посланням з потойбіччя. О, небо! Що *це* за місце? Нестерпно закортіло чогось випити. Захотілося пива... Травички. Блакитної пігулки. Чарки. Чого-небудь...

– Ентоні, – мовив я благальним голосом, аж сам те благання відчув; я був виснажений після подорожі. – А це часом не якісь там витівки чортівні? Вуду?

– *Voodoo? No no no Sir! No voodoo!*

– І ти точно знаєш, що місіс Бішоп мертва?

– *Yessir!*

Я демонстративно перевів погляд на порожнє сидіння.

– Мертва?

– *Yes! Massa! I know!* Я сам цими ось руками поховав її вчора ввечері...